

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СТАЛОГО ТУРИЗМУ У САТАНІВСЬКІЙ ОБ'ЄДНАНІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

ПАНЬКІВ Наталія Євгенівна

кандидат біологічних наук, доцент, доцент кафедри туризму
Національний університет «Львівська політехніка»
<https://orcid.org/0000-0002-9057-9612>
e-mail: pankiv.natalia@gmail.com

СТРЕЛЬБИЦЬКА Наталія Іванівна

аспірантка, викладачка
Хмельницький національний університет,
членкиня НСКУ, Голова Хмельницького міського відділу Українського товариства охорони пам'яток історії і культури
<https://orcid.org/0000-0003-1449-0461>

КОНОВАЛ Андрій

здобувач
Національний університет «Львівська політехніка»

Стаття присвячена дослідженню сучасного стану та перспектив розвитку сталого туризму у Сатанівській об'єднаній територіальній громаді Хмельницької області. Розглянуто історію територіальної громади, проаналізовано наявні в ній туристично-рекреаційні ресурси та досліджено особливості їх використання. Проаналізовано діяльність установ та суб'єктів регулювання галузі туризму, динаміку розвитку туристично-рекреаційних об'єктів та вплив туристичної діяльності на довкілля громади. За результатами проведеного SWOT/TOWS-аналізу туристично-рекреаційної сфери громади, висвітлено проблеми та перспективи реалізації стратегії сталого розвитку туризму, а також надаються рекомендації щодо розвитку сталого туризму та просування туристичного бренду громади.

Ключові слова: сталий розвиток туризму, стратегія розвитку, туристично-рекреаційні ресурси, SWOT/TOWS-аналіз, туристичний бренд.

CURRENT STATE AND DEVELOPMENT TRENDS OF SUSTAINABLE TOURISM IN THE SATANIV UNITED TERRITORIAL COMMUNITY OF KHMELNYTSKYI OBLAST

PANKIV Natalia

Lviv Polytechnic National University

STRELBITSKA Nataliia

Khmelnyskyi National University

KONOVAL Andrii

Lviv Polytechnic National University

Ensuring the sustainable development of tourism in the country through effective state regulation and strategic management is of great importance in modern conditions. In the context of negative trends in the field of tourism, it is important to emphasize the need to implement effective mechanisms that will help overcome these challenges. The preservation of unique natural and cultural resources, as well as the improvement of the country's positive tourist image on the international market, are especially relevant. The development of tourism requires the creation of favorable conditions for the formation of a competitive national tourist product, which can ensure not only economic, but also socio-cultural development.

Therefore, the relevance of the study lies in the need to develop and implement strategies for the development of sustainable tourism at the level of local communities, in particular, in the Satanivska United Territorial Community of Khmelnytskyi Region. In the conditions of growing attention to environmental issues, as well as increasing interest in tourism as an important segment of the economy, the study and effective use of tourist and recreational resources is of great importance. Analysis and assessment of available resources, identification of their potential and problems will allow to develop specific measures to improve the tourist infrastructure, attract investments and create a favorable environment for the development of tourism in the region.

The article is devoted to the study of the current state and prospects for the development of sustainable tourism in the Satanivska United Territorial Community of Khmelnytskyi Region. The history of the territorial community was reviewed, the tourist and recreational resources available in it were analyzed, and the peculiarities of their use were investigated. The activity of institutions and entities regulating the field of tourism, the dynamics of the development of tourist and recreational facilities, and the impact of tourism on the environment of the community were analyzed. Based on the results of the SWOT/TOWS analysis of the community's tourism and recreation sphere, the problems and prospects of implementing the strategy of sustainable tourism development are highlighted, as well as recommendations for the development of sustainable tourism and the promotion of the community's tourism brand.

Keywords: sustainable tourism development, development strategy, tourist-recreational resources, SWOT/TOWS analysis, tourist brand.

ПАНЬКІВ, Н., СТРЕЛЬБИЦЬКА, Н., & КОНОВАЛ, А. (2024). СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СТАЛОГО ТУРИЗМУ У САТАНІВСЬКІЙ ОБ'ЄДНАНІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ. *Сучасний стан та тенденції розвитку сталого туризму у Сатанівській об'єднаній територіальній громаді Хмельницької області*.
PANKIV, N., STRELBITSKA, N., & KONOVAL, A. (2024). CURRENT STATE AND DEVELOPMENT TRENDS OF SUSTAINABLE TOURISM IN THE SATANIV UNITED TERRITORIAL COMMUNITY OF KHMELNYTSKYI OBLAST. *Current state and development trends of sustainable tourism in the Satanivska United Territorial Community of Khmelnytskyi Oblast*.

**ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ
ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ**

Забезпечення сталого розвитку туризму у країні через ефективне державне регулювання та стратегічне управління має велике значення в сучасних умовах. У контексті негативних тенденцій у сфері туризму, важливо підкреслити необхідність впровадження ефективних механізмів, які допоможуть подолати ці виклики. Особливо актуальним стає збереження унікальних природних та культурних ресурсів, а також підвищення позитивного туристичного іміджу країни на міжнародному ринку. Розвиток туризму потребує створення сприятливих умов для формування конкурентоспроможного національного туристичного продукту, що може забезпечити не лише економічний, а й соціокультурний розвиток.

Отже, актуальність дослідження полягає в необхідності розробки та впровадження стратегій розвитку сталого туризму на рівні місцевих громад, зокрема, у Сатанівській об'єднаній територіальній громаді Хмельницької області. В умовах зростаючої уваги до екологічних питань, а також підвищення інтересу до туризму як важливого сегменту господарства, вивчення та ефективне використання туристично-рекреаційних ресурсів набуває великого значення. Аналіз та оцінка наявних ресурсів, виявлення їх потенціалу та проблем дозволять розробити конкретні заходи щодо покращення туристичної інфраструктури, залучення інвестицій та створення сприятливого середовища для розвитку туризму в регіоні.

Постановка завдання. Об'єктом дослідження виступають процеси сталого функціонування і розвитку туризму у Сатанівській ОТГ в кризових умовах. Предмет дослідження – теоретичні та практичні аспекти сталого розвитку туризму в у Сатанівській ОТГ в сучасних умовах. Метою роботи є проведення аналізу сучасного стану та визначення тенденцій розвитку сталого туризму у Сатанівській об'єднаній територіальній громаді Хмельницької області.

Виходячи з мети, було визначено наступні завдання: дослідити історію формування та розвитку Сатанівської об'єднаної територіальної громади з урахуванням факторів, що вплинули на формування її туристичного потенціалу; провести аналіз наявних туристично-рекреаційних ресурсів Сатанівської ОТГ з метою оцінки потенціалу кожного об'єкта для подальшого розвитку туризму; провести SWOT/TOWS-аналіз туристично-рекреаційної сфери Сатанівської ОТГ; визначити проблеми та перспективи реалізації стратегії сталого розвитку туризму у Сатанівській ОТГ; обґрунтувати рекомендації щодо розвитку сталого туризму та просування туристичного бренду громади.

Методи дослідження: загальні методи (аналіз, синтез, індукція, дедукція, класифікація), теоретичні методи (системний аналіз), економіко-статистичні, графічні, а також методи логічного, системно-структурного аналізу економічних процесів та зв'язків, статистичного, порівняльного та діалектичного підходів.

1. Аналіз наявних туристично-рекреаційних ресурсів Сатанівської ОТГ

Сатанівська селищна громада – територіальна громада України, в Хмельницькому районі Хмельницької області. Адміністративний центр – смт Сатанів. Площа громади – 202,97 км², населення – 9821 мешканці (2022). До складу громади входять 1 смт і 25 сіл: Сатанів, Андріївка, Бубнівка, Веселець, Вигнанка, Жаглівка, Журавлинці, Підлісний Веселець, Тарасівка, Хоптинці, Калинівка, Куманів, Курівка, Липівка, Ліпибоки, Мартинківці, Клинове, Іванківці, Юринці, Покровка, Кам'янка, Сатанівка, Спасівка, Зверхівці, Олександрівка та Кринцилів.

Клімат помірно континентальний. Зима прохолодна, літо неспекотне. Середня температура липня +19 С, січня -7,5 С. Максимум опадів випадає влітку у вигляді дощів. Середньорічна їх кількість становить від 550 до 700 мм. Рельєф широкохвилястий, середньорозчленований значною кількістю балок та улоговин. Сатанівська ОТГ розташована у західній частині району в зоні правобережного лісостепу і належить до Волино-Подільського плато. Серед ґрунтів поширені сірі опідзолені та чорноземи.

Територією ОТГ протікають річки Збруч, Шондрова, Жванчик, Максимівка та потік Сорока. У живленні річок найбільша роль дощових вод, меншу частку становлять снігові та підземні води. Наявна мережа озер, ставків і джерел. Корисні копалини території громади: два Збручанських родовища мінеральних вод та Кам'янське (не використовується). Громада була утворена 13 серпня 2015 року шляхом об'єднання Сатанівської селищної ради та Іванковецької, Кам'янської, Клинівської, Юринецької сільських рад Городоцького району [10].

Сатанівська селищна об'єднана територіальна громада розташована на території Національного Природного парку “Подільські Товтри” Хмельницької області, по праву сторону річки Збруч знаходиться Національний Природний парк “Медобори”. Громада має значний туристичний потенціал, зумовлений географічним розташуванням, особливостями історичного розвитку, національно-культурним розмаїттям,

пам'ятками архітектури, природньо-рекреаційними об'єктами, наявністю потенційно брендованих туристичних продуктів.

Вагому частку іміджу громади Сатанова складає мінеральна лікувально-столова вода “Збручанська” типу “Нафтуся”, на базі якої діє курорт “Сатанів” та санаторно-курортні комплекси, що забезпечують цілий ряд лікувальних та туристично-рекреаційних послуг. Основними видами туризму в ОТГ є: лікувально-оздоровчий (медичний), культурно-пізнавальний; рекреаційний; релігійний; самодіяльний туризм.

Сатанів займає центральне положення в курортній місцевості, є місцем розселення обслуговчого персоналу курорту, центром трудового тяжіння, культурно-побутового обслуговування цілої групи сільських населених пунктів: з півночі – Сатанівка, Юринці, Покровка, зі сходу – Кам'янка, Спасівка, з півдня – Слобідка-Сатанівська, Кринцілів.

На офіційному сайті Сатанівської територіальної громади розміщено детальну інформацію про об'єкти культурної спадщини, які розташовані на території (див. Табл. 1.) [10], також є 4-х мовний культурний путівник Сатанівської громади, який виготовлено в рамках проекту від Українського культурного фонду [16] та Буклет “Прадавній Сатанів - місто легенда” [3], який виготовлено в рамках проекту “Історичне минуле об'єднує сатанівчан” (з детальнішою інформацією про проект «Історичне минуле об'єднує сатанівчан» можна ознайомитися за посиланням: <https://satanivska-gromada.gov.ua/news/10-18-55-16-01-2018/>)

Таблиця 1.

Перелік об'єктів культурної спадщини, які розташовані на території [10]

Номер пам'ятки	Найменування пам'ятки	Адреса	Дата (епоха)
Пам'ятки архітектури національного значення			
753	Міська брама XV-XVIII ст.	смт. Сатанів	XV-XVIII ст
754	Замок XV-XVIII ст.	смт. Сатанів	XV-XVIII ст
755	Синагога 1514-1532 рр.	смт. Сатанів	1514-1532 рр
756/1	Троїцька церква 1654 р.	смт. Сатанівська Слобідка	1654 р
756/2	Келії з дзвіницею 1654 р.	смт. Сатанівська Слобідка	1654 р
756/3	В'їзна брама	смт. Сатанівська Слобідка	XVIII ст
Пам'ятки археології місцевого значення			
2222	Городище	с. Іванківці	
2778-Хм	Залишки підвальних приміщень будинку	смт Сатанів, вул.Базарна площа, 13	XVIII ст
Пам'ятки історії місцевого значення			
349	Пам'ятний знак на честь воїнів-односельців	смт Сатанів, вул. Б.Хмельницького, 41	1941-1945 рр
2200 121 - Н	Пам'ятник жертвам визвольної війни 1648-1654 рр	смт Сатанів, вул. Лікарняна, 18	1648-1654 рр
331	Братська могила радянських воїнів	смт Сатанів, вул. Б.Хмельницького, 52	1944 р
341	Пам'ятний знак на честь воїнів-односельців	с. Іванківці, вул. В.Слободяна	1941-1945 рр
324	Братська могила радянських воїнів	с. Клинове, вул. Соборна	1944 р
342	Пам'ятний знак на честь воїнів - односельців	с. Клинове, вул. Соборна	1941-1945 рр
316	Братська могила воїнів Червоної Армії	с. Сатанівка, вул. Л. Українки	1920 р

Ефективне і раціональне використання ресурсного потенціалу та оптимальне вирішення проблем регіонального розвитку – два важливі завдання, які намагається досягти стратегія сталого розвитку для будь-якої території. Ці завдання повинні обов'язково втілюватися у сталий розвиток туризму, що дозволить зберегти унікальну красу природних територій місцевості, зменшити антропогенний тиск на природне середовище, збільшити в підростаючого покоління обсяг знань про природу і досвід спілкування з нею, покращити добробут місцевого населення тощо.

Сучасна концепція сталого туризму підкреслює обов'язковість збереження природної і культурної спадщини, біорізноманіття, покращення екологічного, соціального і економічного стану регіонів України, які

відвідують туристи. Сталий туризм повинен стати взірцем для реорганізації, екологізації всієї індустрії туризму, особливо на рівні місцевого управління.

В умовах війни росії проти України необхідний перегляд усталених підходів як до стратегії, так і до розв'язання гострих соціально-економічних, гуманітарних і безпекових проблем розвитку держави на всіх рівнях ієрархії управління, у тому числі на регіональному.

Для стимулювання сталого розвитку туризму важливий організаційно-економічний механізм, який включав би ефективні фінансові інструменти. Варто наголосити, що сталий розвиток туризму відповідає сучасній концепції «зеленої» економіки, що є інструментом для реалізації сталого розвитку. Сучасні дослідження щодо перспектив упровадження «зеленої» економіки дозволяють визначити пріоритетні для неї перспективні види економічної діяльності в упровадженні засад «зеленої» економіки та на які варто звернути першочергову увагу [2]. Стандарти сталого туризму для розміщення та туроператорів є стандартами, визнаними Глобальною радою сталого туризму (Global Sustainable Tourism Council GSTC), еквівалентні критеріям для сталих (відповідних сталому розвитку) подорожей. Туризм став однією з найбільш швидкозростаючих галузей економіки та ключовим рушієм соціально-економічного прогресу. Він також є важливим чинником створення робочих місць і багатства, економічного зростання, охорони довкілля та подолання бідності.

Це можливо лише за умови відповідального управління та планування туристичних зон. Нині прадавнє подільське містечко Сатанів знамените не тільки своїми історичними пам'ятками, середньовічними оборонними спорудами. Це містечко, розташоване у мальовничих Медоборах, вабить до себе тисячі людей з усіх куточків України та інших країн. Люди їдуть сюди, щоб побачити історичні та архітектурні пам'ятки, помилуватися неповторною красою подільської природи та ще й поправити своє здоров'я. Адже особливим скарбом сатанівських земель є цілюща мінеральна вода типу “Нафтуса” – “Збручанська”. Сьогодні тут функціонують вісім оздоровниць: туристичний кемпінг “Олімп”, санаторій “Збруч”, санаторно лікувальний центр “Арден Палац”, санаторій “Сонячний Прованс”, оздоровчий комплекс “Поділля”, санаторно-лікувальний комплекс “Перлина Поділля”, оздоровчий комплекс “Аква Віта – Жива вода”, реабілітаційний центр МВС України “Південний Буг”. В цих оздоровницях є всі умови, щоб добре полікуватися та гарно відпочити.

Збручанська “Нафтуса” – вода прозора, має слабкий запах сірководню. Це гідрокарбонатна-магнієво-натрієва вода малої мінералізації, подібна до трускавецької “Нафтусі”. Але на відміну від неї – сатанівська вода містить йод, бром, мідь, марганець, фтор, двовалентне залізо, метаборну кислоту, фосфор. Із усіх мінеральних вод – Збручанська “Нафтуса” – єдина, яка в своєму складі має фосфор, цінні мікроелементи, що входять до складу мозку і кісткової тканини. Виявилося, що тут залягають величезні запаси мінеральних вод на глибині 25- 150 м. Збручанська “Нафтуса” дає належний лікувальний ефект тільки при застосуванні її на місці одразу. Інакше вона швидко втрачає свої лікувальні властивості.

У курортній зоні, правда, в меншій кількості є інші мінеральні води. На глибині 640 м виявлено хлоридно-натрієво-бромну воду з великим вмістом солей (38 г на 1 л). Це “Солонна вода” – ропа. З метою збереження її запасів вона законсервована. Хворі за призначенням лікаря можуть її одержати в черговій медсестри санаторію “Перлина Поділля”.

У долині села Спасівка, що поруч Сатанова, є природне джерело під назвою “Панацея”. Вода знього покращує загальний стан організму. Здавна помітили, що корови охоче п'ють цю воду. Тварини, що постійно вживають цю воду, дають більше молока і мають кращий приріст живої ваги, ніж ті, що п'ють звичайну воду.

Джерело під назвою “Залізна вода” є в присілку Горбанівка (частинка села Спасівка). У ній в значній кількості є залізо. До району курортної зони на правобережжі Збруча пролягає заповідник “Медобори”. Міститься він на землях Гусятинського району Тернопільської області. Біля джерела збручанської “Нафтусі”, яка витікає з кількох кранів, перейшовши через кладку, на правий берег Збруча, знаходиться джерело “Гліцерінова вода”. Вода з нього витікає ледь помітним струмком. Коли вмитися його водицею, то лице і тіло при цьому молодіє. А тому відпочиваючі називають його ще джерелом молодості і краси – джерелом донни Бейжі.

Отже, громада володіє значним туристичним та рекреаційним потенціалом, має давню історію, вигідне розташування, збережені об'єкти архітектури, історико-культурна спадщина, природні ресурси. Практично вся територія громади є екологічно чистою. Ці сильні сторони можуть бути використані для подальшого сталого розвитку туризму [1].

Стратегія сталого розвитку фокусується на тому, аби втілити у реальність дві найважливіших мети. Насамперед, ефективне та раціональне використання ресурсів та їх потенціалу, а також, оптимальне вирішення питань регіонального розвитку. Ці дві мети можуть бути реалізованими завдяки розвитку екологічного туризму, оскільки, з'явиться можливість зберегти унікальну красу природних територій, зменшити антропогенний тиск на навколишнє середовище, покращити добробут місцевого населення тощо. Раціональне використання природних і культурно-історичних туристичних ресурсів, дозволить уникнути багатьох негативних наслідків масового туризму, і зменшити негативний вплив людини на природне середовище. Потенціал туризму практично необмежений, проте для його становлення і розвитку потрібні

суттєві капіталовкладення. Зокрема, розбудова інфраструктури для розвитку екологічного туризму, що дозволить забезпечити доступність унікальних куточків природи для туристів.

2. Аналіз діяльності установ та суб'єктів регулювання галузі туризму

У теперішній час завдяки збручанській “Нафтусі”, Сатанів перетворився в один із важливих курортних центрів України. Санаторно-лікувальний комплекс «Перлина Поділля» – 194 місць, ТОВ ОСК «Сонячний Прованс» – 80, ДП «Санаторій «Збруч» – 105, оздоровчий комплекс «Поділля» – 60, ТОВ «АКВА-ВІТА Жива-Вода» – 36, реабілітаційний центр МВС України «Південний Буг» – 30, туристичний кемпінг «Олімп» – 19, санаторій «Арден Палац», – 1200 місць [4]. Загалом заклади розміщення можуть приймати одночасно 1890 відпочиваючих.

На основі даних, наданих нам у Сатанівській селищній раді та представлених на рис. 1. можна проаналізувати динаміку туристичного збору, сплаченими юридичними особами так і фізичними особами у 2021, 2022 та 2023 роках.

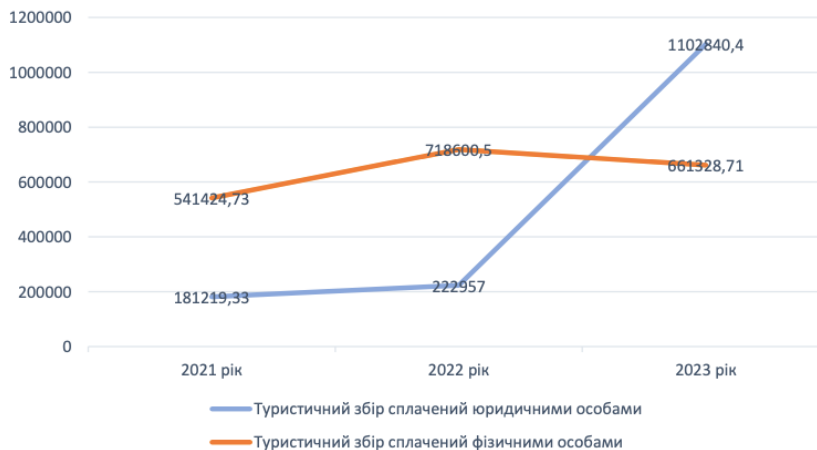

Рис. 1. Туристичний збір, сплачений юридичними та фізичними особами (грн.) [15]

Як бачимо, у 2021 році туристичний збір сплачений юридичними особами становив 181 219,33 грн. У 2022 році початку повномасштабної російсько-української війни на показник туристичного збору юридичними особами не вплинув, він становив 222 957,00 грн., зріс на 41 737,67 грн. У 2023 році цей показник становив 1 102 840,40 грн., зріс на 879 883,40 грн. – це можна пояснити тим що відкрився великий санаторно-курортний комплекс “Арден палац”, який сплатив туристичний збір на суму 797 909 грн. Щодо туристичного збору сплаченого фізичними особами, то у 2021 році показник становив 541 424,73 грн., у 2022 році цифра зросла на 177 175 грн., і становить 718 600,50 грн. У 2023 році показник впав на -57 271,79 грн. і становив 661 328,71 грн. через збільшення потоку туристів у новий санаторно-курортний комплекс “Арден палац”.

Реформа децентралізації, яка успішно впроваджувалася в Україні, дала потужний поштовх місцевому розвитку в сфері туризму, розширивши горизонт можливостей. Більшої ваги в економіці громади повинен набути малий і середній бізнес як обслуговуючий кластер курортної мережі, тому завданням громади є розвиток інфраструктури підтримки бізнесу. Саме тому громада ще в 2016 році спільно з Інститут громадянського суспільства в рамках проєкту “Підтримка розвитку ОТГ у Хмельницькій області”, розробили Стратегічний план розвитку Сатанівської громади до 2020 року та Схему планування території. Однією із стратегічних цілей розвитку Сатанівської громади є “Розвиток туристичного потенціалу та підприємницької активності громади” [7; 8].

В Сатанівській ОТГ розвинутий оздоровчо-відпочинковий туризм, докладаються значні зусилля для розвитку історико-краєзнавчого та пізнавально-культурного туризму, туризму вихідного дня. Створено комплексну пам'ятку місцевого значення “Гусикова гора” (рішення сесії Сатанівської селищної ради від 20.09.2019 № 8.11/45-2019 “Про погодження на створення комплексної пам'ятки місцевого значення Сатанівської селищної ради”), загальною орієнтованою площею 97,30 га, що знаходиться за межами населеного пункту села Кам'янка Городоцького району Хмельницької області.

Рішенням сесії Сатанівської селищної ради від 21.11.2019 року №98/2019 “Про погодження на розроблення детального плану території Реабілітаційного центру “Парк хижаків Арден”, загальною площею – 32,25 га [13].

Зроблено вагомі кроки для збереження архітектурних пам'яток національного значення. Так у 2016 році виготовлено проєктно-кошторисні документації на проведення консерваційних, протиаварійних та реставраційних робіт для таких пам'яток як Замок і Міська брама, за кошти обласного бюджету. Було виготовлено:

- науково-проектну, проектно-кошторисну документацію на проведення консерваційних та протиаварійних робіт на пам'ятці архітектури національного значення Замок (ох.No754) в смт Сатанів (400,0 тис. грн);

- науково-проектну, проектно-кошторисну документацію на проведення протиаварійних ремонтно-реставраційних робіт на пам'ятці архітектури національного значення Міська брама (ох.No753) в смт Сатанів – (350,0 тис. гривень).

Від початку створення ОТГ успішно реалізовано 5 грантових проєктів в туристичній сфері. Завдяки їх реалізації розроблені туристичні маршрути, виготовлено промопродукцію, зокрема 4-ох мовний культурний путівник по громаді, проведено реконструкцію події 1651 року на території Сатанівського замку, започатковано велопробіг VELOмандри по Сатанівській ОТГ та фестиваль “SATAniv FEST”, який був щорічним до 2019 року.

Розроблено більше 10 екскурсійних маршрутів, зокрема “Прадавній Сатанів місто-легенда”, “Пуша Відлюдника і цілющі джерела”. Впродовж 2016-2020 років розроблено та розповсюджено 4 туристичних буклет/брошура/путівник, розроблено 2 маршрути (піший та велосипедний) та відповідні карти, пішо-велосипедний квест “Шлях бобра”. Квест організували тільки один раз у 2021 році. Бобер є талісманом Сатанівської громади, оскільки бобри і досі водяться в річці Збруч, що формує позитивний імідж та промоцію території.

Постійно відвідують/проїжджають через Сатанів велотуристи, але їх подорожі є неорганізованими на рівні громади. У 2018 році для розвитку культурно-пізнавального, спортивного, пригодницького туризму, підвищення екологічної культури мешканців громади розроблено пішо-велосипедну маршрут найбільш привабливими пам'ятками культурної та природної спадщини Сатанівської ОТГ на основі яких проведено піші екскурсії, та велопробіг VELOмандри-2018, маршруту якого склав – 33 км. Ці заходи проведено в рамках проєкту Сатанівської селищної ради “Веломандри по Сатанівській громаді”, який реалізовано з липня по жовтень 2018 року в рамках проєкту “Зелене світло для велоруку в громадах” ГО “Асоціації велосипедистів Києва” за підтримки Програми з розширення прав і можливостей на місцевому рівні, підзвітності та розвитку “U-LEAD з Європою”. Під час COVID-19 у 2019 році та початку повномасштабної війни у 2022 році розвиток туризму у громаді стояв на паузі. Фестивалі не проводились, туристичні маршрути не функціонували, та не створювались нові.

3. SWOT/TOWS-аналіз туристично-рекреаційної сфери громади

Аналіз туристично-рекреаційної сфери громади є важливим етапом в розробці стратегій та планів розвитку туризму. SWOT/TOWS-аналіз допомагає виявити сильні та слабкі сторони, а також можливості та загрози, що впливають на туристичний потенціал громади. Цей аналіз дозволяє зрозуміти, які конкретні кроки можна зробити для максимізації переваг і мінімізації негативних аспектів. Завдяки SWOT-аналізу туристично-рекреаційної сфери Сатанівської об'єднаної територіальної громади визначено важливі аспекти, які допомагають краще розуміти її поточний стан і можливості для розвитку, а також оцінити загрози, які можуть негативно вплинути на туристично-рекреаційну сферу (див. Таблиця 2).

Таблиця 2.

SWOT аналіз туристично-рекреаційної сфери Сатанівської ОТГ

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ol style="list-style-type: none"> 1. Географічне розміщення на території Національного парку “Подільські Товтри” 2. Наявність Збручанських родовищ мінеральних вод типу “Нафтуса” та інших типів 3. Розвинена мережа санаторно-лікувальних закладів 4. Наявність великого інвестора в рекреаційну інфраструктуру (“Арден-палац”, гірськолижний центр “Сатанів”) 5. Діюче плодоконсервне підприємство 6. Наявність достатньої кількості родючих та екологічно чистих с/г земель та земель не с/г призначення 7. Наявність історико-культурних пам'яток 8. Транспортне сполучення з автодорогою М12 (Е50) 9. Наявність достатньої кількості трудових ресурсів 10. Високий рівень національної і релігійної толерантності 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Значна частка населення старшого за працездатний вік, природне скорочення населення 2. Низька впізнаваність курорту Сатанів на ринку лікувально-оздоровчих послуг України 3. Висока зношеність інженерно-технічних комунікацій 4. Неналежна якість, подекуди – відсутність дорожнього покриття між населеними пунктами громади 5. Погане забезпечення питною водою у більшості сільських поселеннях громади 6. Низький рівень підприємницької активності населення 7. Низький рівень надання адміністративних послуг 8. Незначний досвід у залученні позабюджетних коштів

Можливості	Загрози
1. Зростання попиту на продовольство на світовому ринку, зокрема, на екологічно чисту продукцію стимулюватиме розвиток АПК 2. Продовження реформ в Україні сприятиме покращенню бізнес-клімату 3. Зростання популярності сільського, зеленого, зимового, культурного, світоглядного туризму серед населення України та Європи 4. Продовження євро інтеграційних процесів сприятиме зростанню зацікавленості інвесторів до України 5. Початок діяльності в Україні проектів міжнародної технічної допомоги, які підтримуватимуть об'єднані громади 6. Бюджетна підтримка об'єднаних громад	1. Війна в Україні 2. Монополізація ринку рекреаційних послуг одним великим інвестором призведе до занепаду мережі малих санаторно-лікувальних закладів 3. Корупція 4. Зниження рівня ґрунтових вод призводить до загострення проблеми водопостачання у селах громади 5. Перекладання на місцеве самоврядування державних фінансових зобов'язань щодо забезпечення соціальних стандартів 6. Згортання реформ

**Примітка. Складено авторами на основі [15].*

Далі наведено SWOT/TOWS-аналіз туристично-рекреаційної сфери громади, який допоможе визначити оптимальні стратегії для розвитку туризму у громаді. SWOT/TOWS-аналіз виявляє взаємозв'язки сформульованих факторів через матрицю SWOT/TOWS та дозволяє визначити, як саме виявлені комбінації факторів впливають на вибір тої чи іншої стратегії, які «точки зростання» формують ті чи інші «кластери» комбінацій факторів SWOT, які конкурентні переваги території та зовнішні виклики мають стратегічне значення для Сатанівської громади.

Саме ці взаємозв'язки дозволяють сформулювати порівняльні переваги, виклики і ризики, які є основою для стратегічного вибору – формулювання стратегічних та операційних цілей розвитку громади на довгострокову перспективу. Суцільна лінія символізує сильний взаємозв'язок, пунктирна – слабкий (див. Рис. 2-4.).

Рис. 2. Взаємозв'язки факторів SWOT у секторі «Порівняльні переваги» [11].

Сектор «Виклики». Тип стратегії – динамічна, конкурентна.

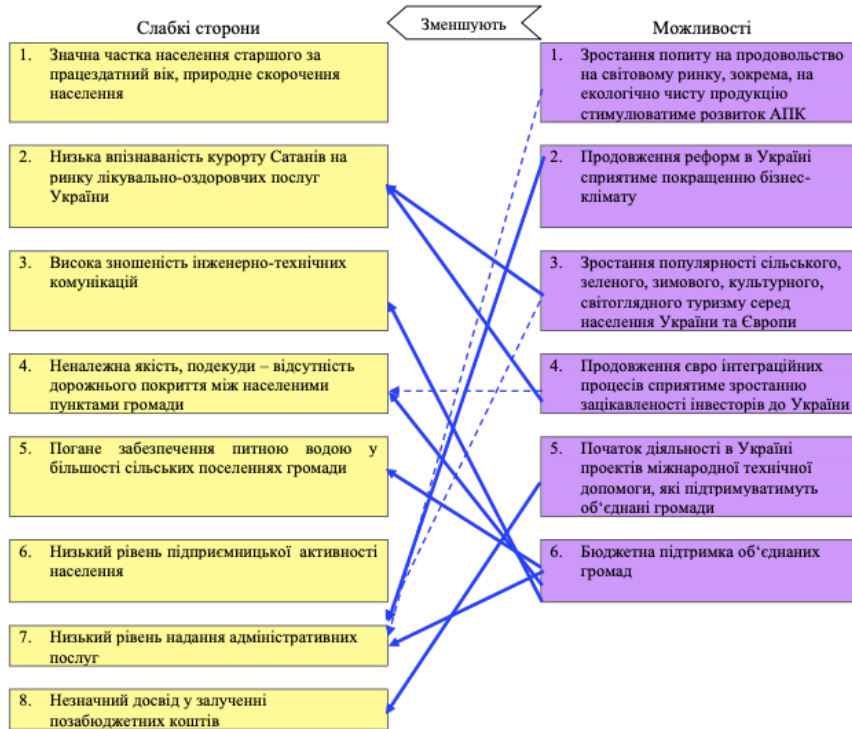

Рис. 3. Взаємозв'язки факторів SWOT у секторі «Виклики» [11].

Сектор «Ризики». Тип стратегії – оборонна.

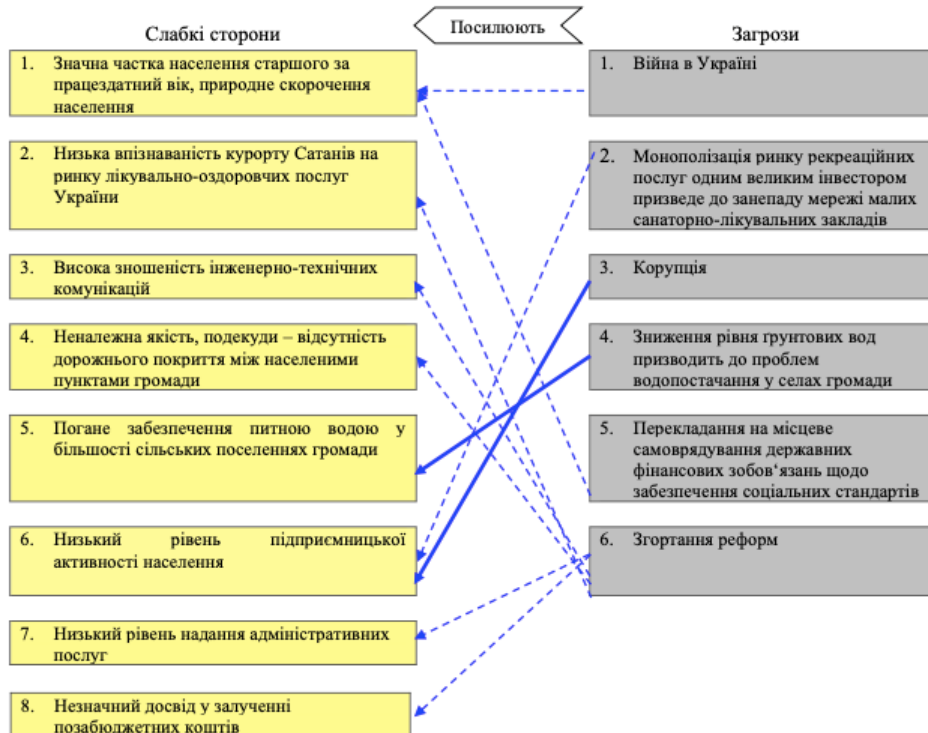

Рис. 4. Взаємозв'язки факторів SWOT у секторі «Ризики» [11].

Проаналізувавши рис. 2-4, можна зробити наступні висновки та ідентифікацію пріоритетів сталого розвитку туризму в Сатанівській ОТГ:

➤ Порівняльні переваги (див. Рис. 2) [11]:

(визначені в результаті аналізу сильних сторін і можливостей)

- Прогнозоване продовження євроінтеграційних процесів та реформ в Україні сприятимуть покращенню бізнес-клімату та зростанню зацікавленості інвесторів до України. З урахуванням таких сильних сторін

Сатанівської громади, як наявність значних запасів лікувальних вод типу “Нафтуса” та інших типів, наявність стратегічного інвестора в рекреаційну інфраструктуру, наявність достатньої кількості трудових ресурсів, наявність достатньої кількості родючих та екологічно чистих сільськогосподарських земель та земель не с/г призначення, такі можливості стимулюватимуть підтримку існуючих та створення на території курорту Сатанів за рахунок інвесторів нових СПА-центрів європейського рівня, що разом з очікуваним підвищенням доходів населення та зацікавленістю європейських споживачів послугами рекреаційної індустрії України, призведе до зростання потоків клієнтів санаторно-лікувальних установ, наслідком чого стане також зростання рівня зайнятості та рівня доходів населення Сатанівської громади.

- Серед населення України та Європи зростає популярність сільського, зеленого, зимового (гірськолижного), культурного, світоглядного туризму, чим може скористатися Сатанівська громада, яка розташована на території Національного Парку “Подільські Товтри” – одному з трьох найбільших центрів ендемізму в Україні, має пам’ятки історії та архітектури, новий гірськолижний центр, який найближчим часом готується до відкриття за кошти іноземних інвесторів.

- Зростання попиту на продовольство на світовому ринку може привабити інвесторів в аграрний сектор на сільських територіях громади, стимулюватиме розвиток наявних у громаді підприємств виробників та переробників агропродукції, а також харчової промисловості.

➤ Виклики (див. Рис. 3) [11]:

(визначені в результаті аналізу слабких сторін і можливостей)

- Погане забезпечення питною водою у більшості сільських поселеннях громади, висока зношеність інженерно-технічних комунікацій, неналежна якість, або відсутність дорожнього покриття між населеними пунктами в середньостроковій перспективі можуть бути частково усунуті завдяки бюджетній підтримці, що надається для об’єднаних громад, а також фінансовими ресурсами з ДФРР.

- Інвестиційна активність та покращання бізнес-клімату може сприяти підвищенню підприємницької активності у громаді та, в якійсь мірі, покращання якості надання адміністративних послуг. Водночас, активне використання механізмів державної підтримки громад (пряма бюджетна підтримка та ДФРР) дозволить набути досвіду у залученні й позабюджетних коштів.

- Підвищення підприємницької активності також може збільшитися за рахунок зростання популярності сільського, зеленого, зимового, культурного, світоглядного туризму.

➤ Ризики (див. Рис. 4) [11]:

(визначені в результаті аналізу слабких сторін і загроз)

- Продовження війни та військового стану у країні може серйозно ускладнити реалізацію стратегії сталого розвитку туризму у Сатанівській ОТГ. Ця загроза може призвести до зменшення безпеки на території громади, що спричинить зниження потоку туристів через страх та небезпеку. Крім того, військові дії можуть пошкодити інфраструктуру, пам’ятки культури та природні об’єкти, що є ключовими ресурсами для розвитку туризму. У таких умовах важливо приділяти особливу увагу плануванню заходів з мінімізації ризиків та забезпеченню безпеки туристів, а також пошуку альтернативних шляхів залучення туристів до громади.

- Згортання реформ та, як наслідок цього, скорочення обсягів фінансової підтримки ОТГ обмежуватиме реконструкцію інженерно-технічних комунікацій, доріг та забезпечення питною водою населених пунктів громади.

- Зниження рівня ґрунтових вод призводить до зростання проблем водопостачання у селах громади.

4. Проблеми та перспективи реалізації стратегії сталого розвитку туризму у Сатанівській ОТГ

Сатанівська об’єднана територіальна громада володіє значним туристичним потенціалом, проте існують певні проблеми та виклики, що ускладнюють реалізацію стратегії сталого розвитку туризму. Селище Сатанів, а зараз вже й Сатанівська об’єднана територіальна громада, зовні асоціюється, насамперед, з однойменним бальнеологічним курортом, розміщеним на території Національного природного парку “Подільські Товтри” на відстані 3 км від селища. За статистичними даними, санаторно-курортний комплекс забезпечує робочими місцями лише 3% населення громади. Більшість робочих місць створюють сільськогосподарські та переробні підприємства – 17% та 57% відповідно. Решта робочих місць – у бюджетній сфері, у будівництві, торгівлі, а також самозайнятості у малому бізнесі та одноосібному с/г виробництві. У середньостроковій перспективі економічний профіль Сатанівської громади будуть формувати рекреаційна сфера на базі лікувально-оздоровчого санаторного комплексу, екологічне сільськогосподарське виробництво та переробка с/г продукції [14].

Проведені дослідження виявляють потенційну економічну нішу у сфері туризму: його базою є значна кількість історичних пам’яток на території громади (пізнавальний туризм, подієвий туризм), екологічно чиста та водночас унікальна за мальовничістю територія Національного природного парку Подільські Товтри (екотуризм, зелений туризм), гірськолижний комплекс, що є на завершальній стадії будівництва (гірськолижний туризм).

Системними умовами розвитку курорту “Сатанів” є однакові правила та неухильне дотримання природоохоронного законодавства для всіх учасників ринку лікувально-оздоровчих послуг, що дозволить

уникнути загрози монополізації ринку одним потужним гравцем, а також популяризація курорту в Україні та за її межами, що повинно суттєво підвищити його впізнаваність на ринку курортних послуг.

Більшої ваги в економіці громади повинен набути малий і середній бізнес як обслуговуючий кластер курортної мережі, тому завданням громади є розвиток інфраструктури підтримки бізнесу.

Однією з основних проблем є недостатня диверсифікація економіки громади. Санаторно-курортний комплекс, який є одним з основних роботодавців, забезпечує лише обмежену кількість робочих місць. Більшість місць праці створюються у сільськогосподарському та переробному секторах, що може вплинути на ефективність розвитку туризму.

Однією з перешкод для розвитку Сатанівської громади є доволі значна віддаленість санаторно-оздоровчої зони від самого селища, а відтак відірваність курортників від життєдіяльності селища. Тому важливим є розширення та урізноманітнення доступності для клієнтів санаторно-оздоровчого комплексу до селища. Іншою проблемою є те, що сам Сатанів поки що не є звичним середовищем перебування курортників, туристів та гостей громади, і у значній мірі також через непристосованість громадського простору селища до потреб туристів, а також для проведення масових заходів подієвого туризму. Ціль передбачає розвиток громадського простору селища та покращання комунікацій між селищем та курортною зоною.

Селище Сатанів та громада в цілому має значний туристичний потенціал, який досі залишається нерозкритим. Це, зокрема: історичне середмістя селища з Сатанівським замком, синагогою та Міською брамою, яке складає історико-архітектурний комплекс “Древній Сатанів”; Свято-Троїцький монастир з В’їзною брамою XVIII ст. і Печерним монастирем XI ст. у с. Сатанівська Слобідка; Давньоруське городище в с. Іванківці; грандіозна фортифікаційна споруда “Траянів вал” та ін. Однак, всі ці пам’ятки практично невідомі українським, а тим більше закордонним, туристам через значні руйнування, завдані їм часом та людською недбалістю. Завдання реалізується через 4 проекти, якими передбачено реконструкцію основних пам’яток на території селища та облаштування громадських місць для можливості проведення масових заходів. Передбачається також музеєфікація Скіфського кургану в с. Іванківці. Всі проекти включено до обласної “Програми збереження культурної спадщини Хмельницької області на 2015-2020 роки” (Рішення обласної ради від 26 грудня 2014 року No 14-28/2014), основне джерело фінансування – обласний бюджет Хмельницької області [1].

Іншою проблемою є нестабільність туристичного сектору через нерівномірний розподіл прибутків та конкуренцію на ринку. Недостатні інвестиції у розвиток туризму та невідповідна інфраструктура також ускладнюють просування громади як туристичного напрямку.

Однак, наявність історичних та природних пам’яток, екологічно чиста територія та будівництво гірськолижного комплексу відкривають нові можливості для розвитку туризму. Залучення інвестицій та підтримка малих і середніх підприємств у сфері обслуговування туристів можуть сприяти стабілізації та росту туристичного сектору.

З метою подолання цих викликів та максимізації перспектив розвитку туризму у громаді, необхідно зосередитися на диверсифікації економіки, розвитку інфраструктури, залученні інвестицій та співпраці з місцевими та закордонними партнерами. Важливо також забезпечити ефективне управління сталим розвитком туризму та збереженням природних ресурсів для забезпечення сталого розвитку громади.

Передбачається, що розвиток громади як популярного курорту буде залежати від таких факторів як створення додаткових курортно-туристичних пропозицій для клієнтів санаторіїв з метою заповнення їхнього вільного від оздоровчих процедур часу перебування на курорті та водночас включення їх в туристичні потоки на території громади. Громада планує створити свій унікальний туристичний продукт, який може стати елементом комплексного туристичного продукту Хмельницької області, націленого як на внутрішнього відвідувача, так і на закордонних туристів. Таким чином туризм стане важливою сферою економіки громади, де будуть створені нові робочі місця та збільшиться надходження до бюджету громади.

На теперішній час розробляється стратегія розвитку Сатанівської територіальної громади на період до 2027 року [14], яка складається з трьох основних напрямів: покращення інвестиційного та бізнес-клімату, розвиток туристичного потенціалу, а також розвиток сучасної, функціональної інфраструктури та громадського простору. Реалізація цих стратегічних напрямів та операційних цілей сприятиме збалансованому розвитку туризму у Сатанівській ОТГ, забезпечуючи економічне зростання, підвищення якості життя місцевих мешканців та збереження природних і культурних ресурсів.

5. Рекомендації щодо розвитку сталого туризму та просування туристичного бренду громади

Сатанівська ОТГ територіальної громади, знаходячись поруч із мальовничим природного заповідника “Товтри” та розташована поруч з Бердянськими родовищами мінеральних вод, має унікальний потенціал для розвитку туризму та створення власного туристичного бренду. Враховуючи наявність санаторно-курортних закладів, сільськогосподарських підприємств та розливних заводів мінеральної води, громада має всі передумови для створення інноваційних туристичних пропозицій та просування свого унікального туристичного образу.

Для сприяння розвитку сталого розвитку туризму в громаді рекомендується сформувати туристичний кластер. Туристичний кластер – це співпраця підприємств туристичної галузі на певній території з метою

створення єдиного туристичного продукту. Підприємства спільно використовують туристичні ресурси, інфраструктуру, ринок праці та доповнюють один одного. Створення туристичного кластера допомагає підвищити конкурентоспроможність регіону на туристичному ринку завдяки спільній рекламі, розв'язку інфраструктури, створенню пакетних пропозицій. Такий підхід сприяє ефективному використанню ресурсів, збільшенню прибутковості для учасників та залученню більшої кількості туристів [5].

Короткий опис моделі монокомпонентної динамічної комплексної кластерного типу базується на функціонуванні підприємницьких структур сільськогосподарського та туристичного секторів. Ці структури формують передумови створення туристичного кластера, який підвищуватиме конкурентоспроможність громади та покращуватиме місцеву економіку (див. Рис. 5.).

Як видно з рис. 5.1., завдяки злагодженій політиці регіону та громади формуються і просуваються на інвестиційні ринки привабливі інвестиційні пропозиції. Залучення стратегічних інвесторів дозволить радикально змінити образ «радянського курорту» на сучасний європейський лікувально-оздоровчий центр, який приваблює гостей як з України, так і з усього світу. Супутніми послугами стають екологічний, зелений та гірськолижний туризм, що забезпечить цілорічне ефективне функціонування курортного комплексу. Зростає кількість робочих місць та рівень доходів населення. Малий та середній бізнес розвивається як обслуговуючий кластер курортної мережі.

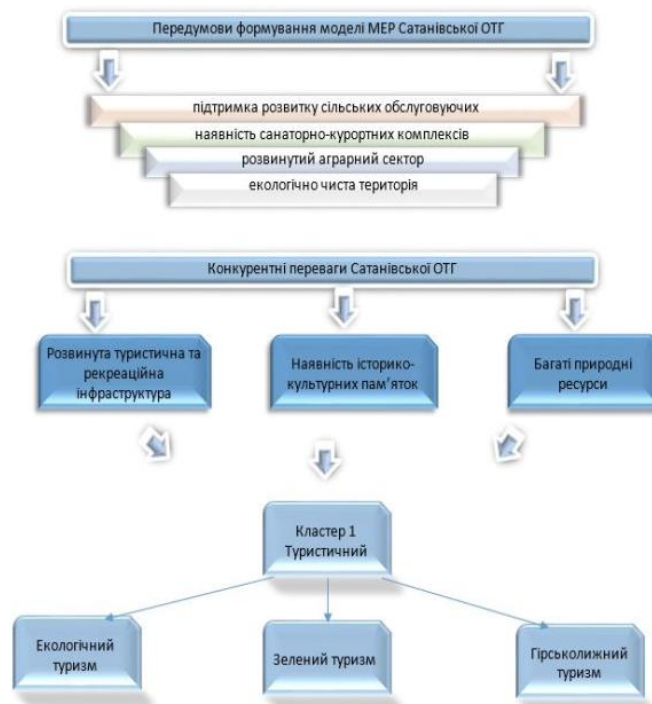

Рис. 5 Схема формування туристичного кластера Сатанівської ОТГ [11]

Розвиток сільських територій громади забезпечується інвестиціями в аграрний сектор, підтримкою сільських обслуговуючих кооперативів та неаграрними видами бізнесу. Аграрний сектор громади повністю забезпечує продуктами харчування курортну сферу та експортує їх за межі громади.

Подальші дії формування туристичного кластера Сатанівської ОТГ зображено на рис. 6.

Рис. 6. Напрямки формування туристичного кластера Сатанівської ОТГ

Крім того, модель туристичного кластера Сатанівської ОТГ підтримується стратегією розвитку громади і має певну послідовність складових, які реалізуються у поєднанні різних інструментів відповідно до планів дій та стратегії [5; 6; 9]:

- розвитку туристичного потенціалу та підприємницької активності громади;
- створення нових курортно-туристичних продуктів;
- підтримка розвитку зеленого туризму у громаді;
- популяризація курорту в Україні і світі. Створення бренду Курорт “Сатанів”;
- облаштування туристично привабливих місць та місць проведення масових подій;
- покращення доступності до туристично привабливих місць;
- покращення інфраструктури підтримки бізнесу;
- інституційне забезпечення економічного розвитку та залучення інвестицій;
- сприяння розвитку традиційних ремесел/промислів та інновацій;
- навчально-консультативна підтримка індивідуальних с/г виробників;
- підтримка розвитку с/г кооперації;
- підтримка збуту та переробки продукції малих с/г виробників;
- забезпечення транспортними комунікаціями сільських населених пунктів громади;
- забезпечення водопостачання та водовідведення сільських населених пунктів громади;
- вдосконалення системи управління ТПВ;
- підвищення якості послуг мережі освітніх закладів;
- підвищення якості послуг закладів охорони здоров’я;
- розширення можливостей для забезпечення культурних потреб та здорового способу життя;
- підвищення поінформованості жителів та їх участі у розвитку громади.

Основні інструменти задля формування та впровадження туристичного кластера Сатанівської ОТГ наступні [9]:

- залучення продуктивних інвестицій (у т. ч. прямих іноземних інвестицій багатонаціональних корпорацій) та створення високотехнологічних робочих місць;
- сприяння розвитку бізнесу та формування кластеру (ланцюжки зростання доданої вартості);
- розвиток інфраструктури, впровадження енергоефективних технологій, оптимізація транспортних потоків та визначення політики поводження із ТПВ;
- розвиток партнерських стосунків з бізнесом (ДПП), спонукання бізнесу до соціальної та етичної відповідальності;
- налагодження партнерських зв’язків з громадою;
- реформування структури управління розвитком відповідно до завдань та цілей стратегій;
- забезпечення перманентного навчання персоналу.

Впровадження запропонованих рекомендації щодо розвитку сталого туризму та просування туристичного бренду громади дозволили сформувати основне бачення розвитку громади:

Сатанівська ОТГ – екологічно чиста, туристично приваблива територія в мальовничому природному заповіднику “Товтри”, в якій затишно, безпечно та комфортно жити, працювати і відпочивати, де гостям пропонується високий рівень туристичного сервісу та якісні екологічні продукти, в основі економіки якої – рекреаційно-лікувальні послуги бальнеологічного курорту європейського рівня “Сатанів”.

Крім санаторно-курортних закладів основними роботодавцями в громаді є: сільськогосподарські підприємства ТОВ “Мрія Фармінг Поділля”, ТОВ “Енселко Агро”, ТОВ “Аграрна компанія 2004”, ТОВ “Агрофірма імені В.Д.Слободяна”, ТОВ “Мрія Поділля”, ТОВ “Оболонь Агро”, ТОВ “Агро-Інвест-Груп”; підприємства по переробці сільськогосподарської продукції – ТДВ “Сатанівський консервний завод”, розлив мінеральної води – ТОВ “Сатанівські води”, ТОВ “Сатанівське”, ТОВ “Збручанські джерела”; будівництво – Сатанівська ПМК №4, МП “Крок”; виробництво електроенергії – ТзОВ “Сатанів ГДРО” тощо.

Сільські території мають великий потенціал щодо залучення інвестицій та включення в економіку ОТГ, зокрема, у сектор виробництва та переробки екологічної сільськогосподарської продукції.

Найбільшими землекористувачами на території громади є ТОВ “Мрія Фармінг Поділля”, ТОВ “Енселко Агро”, ТОВ “Аграрна компанія 2004”, ТОВ “Агрофірма імені В.Д.Слободяна”, ТОВ “Мрія Поділля”, ТОВ “Оболонь Агро”, ТОВ “Агро-Інвест-Груп” та інші, 1 приватний підприємець, а також 17 фермерських господарств, 12 з яких зареєстровані на території громади.

Таким чином, рекомендації щодо розвитку сталого туризму наступні:

- Співпраця та партнерство з місцевим бізнесом та громадськістю. Забезпечення участі всіх зацікавлених сторін у процесі прийняття рішень.
- Прозорість дій влади. Відкритість у діяльності та залучення громади до процесів прийняття рішень.
- Консолідована стратегія розвитку. Розробка та реалізація стратегії розвитку громади із залученням усіх зацікавлених сторін.
- Розуміння та врахування інтересів бізнесу, лідерів громади, молоді та цільових груп. Активне залучення до процесу планування та реалізації стратегії.

– Розвиток громадського сектору та співпраці з громадськими організаціями. Підтримка громадських ініціатив та проектів.

– Сприяння розбудові місцевої економіки. Використання місцевих конкурентних переваг для розвитку економіки.

Сатанів як курорт сьогодні не є розкрученим брендом в Україні, а тим паче у світі. Тому для залучення відпочиваючих на курорт на наступний середньостроковий період потрібно розпочати активну діяльність з рекламування курорту. Для цього варто об'єднати зусилля усіх суб'єктів, які працюють на курорті, керівників місцевої влади Сатанівської об'єднаної громади та Хмельницької області. Очевидно, що потрібна не просто реклама окремих санаторіїв чи готелів, яка так чи інакше проводиться їх власниками, потрібна реклама власне курорту. Завдання реалізується через комплексний проект “Створення бренду “Курорт “Сатанів”, в рамках якого передбачається:

- розробка концепції бренду курорту як інструменту підвищення його конкурентоздатності;
- підготовка пакету стратегічних ініціатив і проектів, спрямованих на просування бренду курорту;

- створення сучасного, привабливого візуального символу курорту;

- побудова програми просування і комунікацій бренду.

Для ефективного просування туристичного бренду Сатанівської ОТГ потрібно реалізувати такі заходи:

1. Створення унікального туристичного продукту:

– Розробка та просування унікальних туристичних продуктів, таких як фестивалі, ярмарки, культурні та спортивні заходи.

– Розвиток історико-культурного туризму, з акцентом на місцеві пам'ятки та культурну спадщину.

2. Маркетингові стратегії:

– Розробка цілісної маркетингової стратегії для просування туристичного бренду.

– Використання сучасних інструментів цифрового маркетингу для залучення туристів (соціальні мережі, SEO, контент-маркетинг).

3. Партнерства та співпраця:

– Розвиток партнерських відносин з місцевим бізнесом, туристичними агентствами та іншими зацікавленими сторонами.

– Участь у національних та міжнародних туристичних виставках та форумах.

4. Покращення сервісів та послуг:

– Забезпечення високого рівня обслуговування туристів.

– Розвиток інформаційної інфраструктури для туристів (туристичні інформаційні центри, мобільні додатки, інформаційні стенди).

Основними роботодавцями в громаді є санаторно-курортні заклади та підприємства сільськогосподарського сектору. Для ефективної взаємодії з місцевими підприємствами ватро впроваджувати наступні заходи:

- Співпраця з сільськогосподарськими підприємствами для розвитку агротуризму, що включає екскурсії на ферми, дегустацію місцевих продуктів та участь у сільськогосподарських роботах.

- Підтримка та промоція місцевих підприємств з переробки сільськогосподарської продукції, таких як консервні заводи та підприємства з розливу мінеральної води.

- Інвестиції у будівництво нових туристичних об'єктів та розвиток існуючих (наприклад, гірськолижний центр “Сатанів”).

Реалізація цих рекомендацій забезпечить сталий розвиток туризму та ефективне просування туристичного бренду громади Сатанівська ОТГ, сприятиме економічному зростанню, покращенню якості життя місцевих мешканців та збереженню природних і культурних ресурсів.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Сталий розвиток туризму здатен задовольнити не лише потреби туристів та економічні інтереси туристичного регіону, але й забезпечити збереження та відновлення екологічного стану навколишнього середовища, збереження культурної та національної самобутності населення регіону.

Багатство та унікальність природно-рекреаційних ресурсів у Сатанівській ОТГ створює передумови для розвитку курортного господарства, а за рахунок нього й економіки громади, за рахунок їх ефективного використання, дає підстави переконатися, що на території ОТГ рекреація займає вагоме місце індустрії відпочинку, фізичного й духовного відновлення, глибокого національного самоусвідомлення, екологічної освіти і виховання рекреантів.

У дослідженні сучасного стану та тенденцій розвитку сталого туризму у Сатанівській об'єднаній територіальній громаді Хмельницької області було виявлено ряд важливих аспектів, які варто врахувати для подальшого розвитку цієї галузі. Аналіз наявних туристично-рекреаційних ресурсів свідчить про значний потенціал цієї території для розвитку туризму. Оцінка наявних об'єктів та їх потенціалу дає можливість

визначити переваги та недоліки кожного з них і спрямувати зусилля на їх оптимальне використання. Виявлено, що багато з цих об'єктів мають значний потенціал для сталого туризму, проте необхідно провести додаткові заходи з охорони природного середовища та збереження культурно-історичної спадщини.

Аналізуючи сталий розвиток туризму можна сказати, що Сатанівська ОТГ завжди старалася покращувати туристичну інфраструктуру, покращувати свій благоустрій та розбудовується. На сьогоднішній час розвиток сталого туризму у громаді почав зупинятися, спочатку у 2019 році через пандемію COVID-19 і у 2022 році через повномасштабне вторгнення в Україну, але попри це проаналізувавши туристичний збір з 2021 по 2023 рік прослідковується хороша тенденція.

Загалом, результати дослідження свідчать про необхідність комплексного підходу до розвитку туризму в Сатанівській громаді, з урахуванням важливих принципів сталого розвитку.

Для сприяння розвитку сталого розвитку туризму в громаді рекомендується сформувати туристичний кластер, в межах якого підприємства спільно використовують туристичні ресурси, інфраструктуру, ринок праці та доповнюють один одного. Завдяки злагодженій політиці регіону та громади формуються і просуваються на інвестиційні ринки привабливі інвестиційні пропозиції. Залучення стратегічних інвесторів дозволить радикально змінити образ «радянського курорту» на сучасний європейський лікувально-оздоровчий центр, який приваблює гостей як з України, так і з усього світу. Супутніми послугами стають екологічний, зелений та гірськолижний туризм, що забезпечить цілорічне ефективне функціонування курортного комплексу. Зросте кількість робочих місць та рівень доходів населення. Малий та середній бізнес розвивається як обслуговуючий кластер курортної мережі. Створення туристичного кластера допомагає підвищити конкурентоспроможність регіону на туристичному ринку завдяки спільній рекламі, розвитку інфраструктури, створенню пакетних пропозицій. Такий підхід сприяє ефективному використанню ресурсів, збільшенню прибутковості для учасників та залученню більшої кількості туристів.

Запропоновано рекомендації щодо розвитку сталого туризму, зокрема: співпраця та партнерство з місцевим бізнесом та громадськістю; прозорість дій влади; консолідована стратегія розвитку; розуміння та врахування інтересів бізнесу, лідерів громади, молоді та цільових груп; розвиток громадського сектору та співпраці з громадськими організаціями; сприяння розбудові місцевої економіки та використання місцевих конкурентних переваг для розвитку економіки.

Сатанів як курорт сьогодні не є розкрученим брендом в Україні, а тим паче у світі. Тому для залучення відпочиваючих на курорт на наступний середньостроковий період потрібно розпочати активну діяльність з рекламування курорту. Для цього варто об'єднати зусилля усіх суб'єктів, які працюють на курорті, керівників місцевої влади Сатанівської об'єднаної громади та Хмельницької області. Очевидно, що потрібна не просто реклама окремих санаторіїв чи готелів, яка так чи інакше проводиться їх власниками, потрібна реклама власне курорту. Завдання реалізується через комплексний проект «Створення бренду «Курорт «Сатанів», в рамках якого передбачається:

- розробка концепції бренду курорту як інструменту підвищення його конкурентоздатності;
- підготовка пакету стратегічних ініціатив і проектів, спрямованих на просування бренду курорту;
- створення сучасного, привабливого візуального символу курорту;
- побудова програми просування і комунікацій бренду.

Для ефективного просування туристичного бренду Сатанівської ОТГ потрібно реалізувати такі заходи: створення унікального туристичного продукту; розробка цілісної маркетингової стратегії для просування туристичного бренду; розвиток партнерських відносин з місцевим бізнесом, туристичними агентствами та іншими зацікавленими сторонами; забезпечення високого рівня обслуговування туристів; розвиток інформаційної інфраструктури для туристів (туристичні інформаційні центри, мобільні додатки, інформаційні стенди). Висновки цієї роботи можуть бути використані для подальшого формування стратегії розвитку туризму та рекреації в цій території, спрямованої на забезпечення балансу між економічними, соціокультурними та екологічними аспектами.

Література

1. Андрощук О.В. Сатанів – смт Хмельницької обл. [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?Z21ID=&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERM=0&S21STR=Sataniv_smt
2. Бойко Н.І., Васильченко Г.В., Гірчак І.Я. та ін. Моделі місцевого економічного розвитку: Успішні практики. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://www.auc.org.ua/sites/default/files/library/dinaprintweb.pdf>
3. Буклет «Прадавній Сатанів - місто легенда» [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://satanivska-gromada.gov.ua/news/1563367476/>
4. Ірина О.В. Подорожуємо Хмельниччиною: ТОП-5 локацій, які варто відвідати в Сатанові. [Електронний ресурс] - Режим доступу:

https://ye.ua/podorozhi/55027_Podorozhuyemo_Hmelnichchynoi__TOP_5_lokaciy_yaki_varto_vidvidati_v_Satanovi.html

5. Кампов Н. С., Маслиган О. О. Потенціал розвитку кластерів туризму і рекреації в регіонах України. Регіональна економіка. 2020. № 1. С. 52-61.
6. Колосінський С. Ю., Колосінська М. І., Петрашак О. О. Перспективи функціонування кластерних утворень для розвитку туристичної сфери Карпатського регіону. Актуальні проблеми економіки. 2017. No 2. С. 120-129.
7. Концепція соціально-економічної адаптації Львівщини до умов воєнного стану і стратегічних напрямів економічного відродження на післявоєнний період. URL: <https://doc.drohobych-rada.gov.ua/wp-content/uploads/2022/09/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%86%D0%B5%D0%BF%D1%86%D1%96%D1%8F.pdf>.
8. Корж Н. В., Басюк Д. І. Управління туристичними DESTИНАЦІЯМИ: підручник. Вінниця : «ПП«ТД Едельвейс і К», 2017. 322 с.
9. Корінев В. Л. Особливості кластерного підходу в рекреаційно- туристичній індустрії. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2015. No 1. С. 37-41.
10. Офіційний сайт Сатанівської територіальної громади [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://satnivska-gromada.gov.ua>
11. План (програма) соціально-економічного розвитку Сатанівської селищної ради об'єднаної територіальної громади на 2022-2024 роки. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://satnivska-gromada.gov.ua/news/1660830877/>
12. Проект "Історичне минуле об'єднує сатанівчан" [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://satnivska-gromada.gov.ua/news/10-18-55-16-01-2018/>.
13. Рішення сесії Сатанівської селищної ради No2.52/52-2020 «Про надання дозволу на розроблення детального плану території Реабілітаційного центру «Парк хижаків Арден». URL: <https://satnivska-gromada.gov.ua/docs/344098>.
14. Сатанів. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%D1%96%D0%B2>
15. Сатанівська територіальна громада. Форма пропозиції ідеї проекту до Плану реалізації Стратегії розвитку Сатанівської селищної територіальної громади на період до 2027 року. Офіційний сайт. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://satnivska-gromada.gov.ua/strategichna-diyalnist-13-46-34-04-03-2019/>
16. 4-х мовний культурний путівник Сатанівської громади [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://satnivska-gromada.gov.ua/news/1563365300/>

References

1. Androshchuk O.V. Sataniv – smt Khmelnytskoi obl. [Elektronnyi resurs] - Rezhym dostupu: http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?Z21ID=&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Sataniv_smt
2. Воўко N.I., Vasylychenko H.V., Hirchak I.Ia. ta in. Modeli mistsevoho ekonomichnoho rozvytku: Uspishni praktyky. [Elektronnyi resurs] - Rezhym dostupu: <https://www.auc.org.ua/sites/default/files/library/dinaprintweb.pdf>
3. Buklet "Pradavni Sataniv - misto lehenda" [Elektronnyi resurs] - Rezhym dostupu: <https://satnivska-gromada.gov.ua/news/1563367476/>
4. Iryna O.V. Podorozhuyemo Khmelnychchynoi: TOP-5 lokatsiy, yaki varto vidvidaty v Satanovi. [Elektronnyi resurs] - Rezhym dostupu: https://ye.ua/podorozhi/55027_Podorozhuyemo_Hmelnichchynoi__TOP_5_lokaciy_yaki_varto_vidvidati_v_Satanovi.html
5. Kamпов N. S., Maslyhan O. O. Potentsial rozvytku klasteriv turyzmu i rekreatsiy v rehionakh Ukrainy. Rehionalna ekonomika. 2020. № 1. S. 52-61.
6. Kolosinskyi Ye. Yu., Kolosinska M. I., Petrashak O. O. Perspektyvy funktsionuvannya klasternykh utvoren dlia rozvytku turystychnoi sfery Karpatytskoho rehionu. Aktualni problemy ekonomiky. 2017. No 2. S. 120-129.
7. Kontseptsiiia sotsialno-ekonomichnoi adaptatsii Lvivshchyny do umov voiennoho stanu i stratehichnykh napriamiv ekonomichnoho vidrodzhennia na pislivoiennyi period. URL: <https://doc.drohobych-rada.gov.ua/wp-content/uploads/2022/09/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%86%D0%B5%D0%BF%D1%86%D1%96%D1%8F.pdf>.
8. Korzh N. V., Basiuk D. I. Upravlinnia turystychnymy destynatsiyamy: pidruchnyk. Vinnytsia : «PP«ТД Едельвейс і К», 2017. 322 s.
9. Koriniev V. L. Osoblyvosti klasternoho pidkhodu v rekreatsiyno- turystychniy indusrii. Derzhava ta rehiony. Seriiia: Ekonomika ta pidpriemnytstvo. 2015. No 1. S. 37-41.
10. Ofitsiyniy sait Satanivskoi terytorialnoi hromady [Elektronnyi resurs] - Rezhym dostupu: <https://satnivska-gromada.gov.ua>
11. Plan (prohrama) sotsialno-ekonomichnoho rozvytku Satanivskoi selyshchnoi rady obiednanoi terytorialnoi hromady na 2022-2024 roky. [Elektronnyi resurs] - Rezhym dostupu: <https://satnivska-gromada.gov.ua/news/1660830877/>
12. Proekt "Istorychne mynule obiednuie satanivchan" [Elektronnyi resurs] - Rezhym dostupu: <https://satnivska-gromada.gov.ua/news/10-18-55-16-01-2018/>.
13. Rishennia sesii Satanivskoi selyshchnoi rady No2.52/52-2020 «Pro nadannia dozvolu na rozroblennia detalnoho planu terytorii Reabilitatsiynoho tsentru «Park khyzhakiv Arden». URL: <https://satnivska-gromada.gov.ua/docs/344098>.
14. Sataniv. [Elektronnyi resurs] - Rezhym dostupu: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%D1%96%D0%B2>
15. Satanivska terytorialna hromada. Forma propozytii i dei projektu do Planu realizatsii Stratehii rozvytku Satanivskoi selyshchnoi terytorialnoi hromady na period do 2027 roku. Ofitsiyniy sayt. [Elektronnyi resurs] - Rezhym dostupu: <https://satnivska-gromada.gov.ua/strategichna-diyalnist-13-46-34-04-03-2019/>
16. 4-kh movnyi kulturnyi putivnyk Satanivskoi hromady [Elektronnyi resurs] - Rezhym dostupu: <https://satnivska-gromada.gov.ua/news/1563365300/>